

The Hoshen Mishpat Quest

ר' כלפון משה הכהן מג'רבה

תרל"ד 1874 – תש"י 1950

דרכי משה, ג'רבה תרצ"ה, פ' שופטים, דף נד ע"א

... ומשני התלמודים והנלוה להם מורים ודנים הגאונים והרבנים והחכמים תמיד עד שעמד מרן מהר"י קארו ז"ל והוא ז"ל חיבר מכל זה ספרו הגדול בית יוסף וספרו הקצר שלחן ערוך אר"ח. יו"ד אה"ע. וחר"מ. ועל דבריו ז"ל אנחנו בני ספרד סומכים בכל דור ודור ... עד עמוד הכהן לאורים ותומים ובא לציון גואל. ויקויים בנו מקרא שכתוב כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים במהרה בימינו אמן.

יד משה, נתיבות תשמ"א, פ' תצוה, אותיות ז, יא

ענין האפוד לא מתבאר בכתוב איך היה ההשתמשות בו. ובנביאים כתוב הגישה את האפוד, ועוד. ונראה מזה דהיה ידוע לכהנים איך להכיר ולדעת רצון הא-ל להשיב את השואל דבר. ... ולענ"ד דבר זה הוא סוד גדול איום ונורא שהיה מסור לכהנים איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה. באופן ההשתמשות בו ומי הוא הראוי לכך. ולכן אין ראוי לנו לעיין ולהבין איך, ובמה, ולמה. כי הוא דבר נעלה מאד משכל האנושי. ... והננו מצפים לתשועתו ברוך הוא כי ישיב שבותנו כקדם בבוא לציון גואל צדק ויעמוד הכהן לאורים ותומים כאשר כה היה בימי בית ראשון במהרה בימינו אמן. ... וה' ברחמי יזכה לביאת גואלנו ותחזינה עינינו את האורים ואת התומים ושירותם אמן.

עזרא ב, סג ויאמר התרשטא להם אֲשֶׁר לֹא יֵאָכְלוּ מִקֶּדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים עַד עֲמֹד פֶּהָן לְאוּרִים וּלְתַמִּים.

נחמיה ז, סה ויאמר התרשטא להם אֲשֶׁר לֹא יֵאָכְלוּ מִקֶּדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים עַד עֲמֹד הַפֶּהָן לְאוּרִים וּתְוִמִּים.

מ"ד קאסוטו

תרמ"ג 1883 – תש"ב 1951

פירוש על ספר שמות, ירושלים תשכ"ה, עמ' 260 - 271

מכל הכתובים האלה אנו למדים: ... שהשאלה צריכה להיות מנוסחת ניסוח שאינו משאיר אלא שתי אפשרויות של תשובה, כגון: הן או לאו; העניין הראשון או העניין השני; ... שתשובה ניתנת על ידי גורל, כפי שמוכיחות לשונות הפלה ולשונות לכידה, וזה על סמך האמונה שהגורל אינו מקרה, ובו מודיע הא-להים את ה"משפט" שלו, כלומר את החלטתו, את פסק דינו ...

רמב"ן

ד'תתקנ"ד 1194 – ה'ל 1270

כי היו שמות קדושים, מכחם יאירו האותיות מאבני החשן אל עיני הכהן השואל במשפטם. והמשל - כי כאשר שאלו מי יעלה לנו אל הַכְּנָעִי בְּתַחֲלָה לְהִלָּחֵם [שופטים א, א], היה הכהן מכוין בשמות שהם האורים, והאירו לעיניו אותיות יהודה, וי"ד מלוי, ועי"ן משמעון, ולמ"ד מלוי, וה"א מאברהם הכתוב שם על דעת רבותינו [בבלי, יומא עג ע"ב]. או שהאירה פעם אחרת לנגד עיניו ה"א מיהודה. ...

רמב"ם

ד'תתצ"ח 1138 – ד'תתקס"ה 1204

הלכות כלי המקדש והעובדים בו, פרק י, הלכה יא

וכיצד שואלין? עומד הכהן ופניו לפני הארון והשואל מאחריו פניו לאחורי הכהן, ואומר השואל: "אעלה או לא אעלה?" ואינו שואל בקול רם ולא מהרהר בלבו אלא בקול נמוך כמי שמתפלל בינו לבין עצמו. ומיד רוח הקדש לובש את הכהן ומביט בחושן ורואה בו במראה הנבואה "עלה" או "לא תעלה" באותיות שכולטות מן החושן כנגד פניו. והכהן משיבו ואומר לו "עלה" או "לא תעלה".

ר' ישעיה די טראני

נפטר ד'תתקפ"ה 1245 לערך

עד עמוד הכהן לאורים ותומים - עד שיבוא משיח, שיבוא אליהו ויחסם, שבבית שני לא היו אורים ותומים עד שיבוא אליהו במהרה בימינו, וילבשם.

רד"ק

ד'תתק"כ 1160 לערך – ד'תתקצ"ה 1235

האורים שעשה משה נגזזו ולא נעשו עוד אחרים תחתם, ופירוש עד עמוד פהן - הראוי לאורים ולתמים.

ר' יעקב בן הרא"ש

ה'כ"ט 1269 לערך – ה'ק"ג 1343

ארבעה טורים, הקדמה

... עוררתי ועלתה במחשבותי לחבר ספר במשפטי הדינין ... וקראתיו "חשן המשפט", ואתן אל חשן המשפט האורים והתומים / יען כי הוא נדרש לכל שואל להיות עיניו מאירים / ולהיות מפתח שפתיו ישרים ותמימים / ובו נשלמו ארבעה הטורים / אשר חצבתי בעזרת שוכן מרומים.

ויקרא רבה י, ו

... אמ' ר' סימון: כשם שהקרבנות מכפרין כך הבגדים מכפרין ... חשן מכפר על מטי דינין, היך מה דאת אמר ונתת אל חשן המשפט [שמות כח, ל] ...

ר' אברהם יצחק הכהן קוק

תרכ"ה 1865 – תרצ"ה 1935

אורות התשובה, ירושלים תרפ"ה, יג ה

דרך התשובה היותר מקורית וטובה, הנובעת מאור התורה בעולם, היא השנון בחלק דיני ממונות וכל המשפטים שבין אדם לחברו הכלולים אצלנו בלמוד "חשן משפט", בכל הבקאות הגירסאית היותר בהירה וכל החריפות הישרה והרחבה היותר אפשרית.

היא מתקנת את כל מכשולי הלב שבחיים ומעמידה את הצדק הא-להי על בסיסו הנאמן ונוטלת את מחץ הספק והנבוכה מתוך הנשמה, ע"י מה שמאירה היא באורה הבהיר את דרך החיים המעשיים. אמנם צריך תמיד להכשיר את הלב ואת המח ע"י יתר חלק התורה, וביחוד ע"י השפעה מוסרית ועיונית חזקה ורחבה, בטל האור של ההגיונות הפנימיים שבהכרות הא-להיות האציליות כדי שתהיה הנשמה מוכשרת להתדבק יפה בצדק הא-להי שבחלק המשפטי של תורת החיים. ואז יבא לה מקצע זה כשמן בעצמותיה לרוממה ולשגבה.

ר' חיים דוד הלוי

תרפ"ד 1924 – תשנ"ח 1998

עשה לך רב, ח"ג, תל אביב תשל"ט, סימן יט

... בדרך כלל מודדים בני אדם צדיק ורשע לפי מצוות שבין אדם למקום בעיקר, היינו בקיום קפדני של מצוות עשה, ובהתרחקות והמנעות מאיסורי לא תעשה שבין אדם למקום. ביתר ציוריות נאמר, קיום מצוות הקשורות בעבודת ה' כתפלה ציצית ותפלין, שופר סוכה ולולב ודומיהן, שולחן כשר טהרת המשפחה, לימוד תורה וכדומה. זאת רואים בני אדם בעיניהם, ודנים אותו כצדיק ואפילו כצדיק גמור. אך מעולם לא עולה על דעת בני אדם לבדוק אם אכן מקפיד איש זה גם בקיום מצוות שבין אדם לחבירו ... וכל זה אין בני אדם "רואים", ובודאי שאינם "שוקלים", משום שכך הורגלו בני אדם לחשוב ולמדוד צדיק ורשע לפי מצוות שבין אדם למקום בלבד. ואליבא דאמת ההיפך הוא הנכון. משקל עבירות שבין אדם לחבירו, הוא גדול יותר מעבירות שבין אדם למקום ...

... כונתנו, שמצוות שבין אדם לחבירו הן תשתית ויסוד, וקודמות בזמן למצוות שבין אדם למקום. כשם שאין אדם שגופו מלוכלך ומזוהם יכול ללבוש חליפה יקרה ויפה טרם ירחץ ויטהר וינקה גופו, כך אין אדם יכול לקיים מצוות שבין אדם למקום שהן מלבוש יקר לנפשו לזככה ולהעלותה במעלות הקודש, לפני שיקיים מצוות שבין אדם לחבירו, שהן נקיות הקודם בזמן. ...